

Prins Frederik Christian.
Litografi af Casella. Milano 1826.

FREDERIK DEN SYVENDES UNGDOMS- OPHOLD I GENÈVE

AF

FINN T. B. FRIIS

Prins Frederik Christian, den senere FREDERIK DEN SYVENDE, var i 1826, kort efter sin konfirmation blevet forlovet med Frederik den Sjettes datter prinsesse VILHELMINE MARIE, men der var dog foreløbig ikke tale om giftermaal for den syttenaarige prins. Det blev derimod besluttet, at prinsen skulde tilbringe en længere tid i udlandet for at „perfektionere sig“ i stats- og militærvidenskaberne, historie og sprog.

Prinsens fader, prins Christian Frederik (den senere CHRISTIAN VIII) havde selv nogle aar i forvejen sammen med sin gemalinde CAROLINE AMALIE under en længere udenlandsrejse tilbragte nogle uger (juni-juli 1821) i Genève og bevarede altid byen og dens indbyggere i den venligste erindring. Allerede under opholdet havde Christian Frederik overfor genfiske venner nævnt muligheden af at sende sin søn til Genève paa et studieophold, og dette blev ogsaa resultatet da spørgsmaalet om en udenlandsrejse blev aktuelt.

Forældre og Værger i Nord- og Østeuropa har gerne fundet det mere betryggende at sende deres unge sønner til en by, der var kendt for sin strenge moral og forholdsvis beskedne livsformer end at lade dem drage til fristelsernes by Paris. Endvidere var det i en mindre by som Genève lettere end i en storstad at faa adgang til selskabelig omgang med patricierfamilierne. Den ret forbeholdne optræden overfor fremmede, man senere ofte har kunnet konstatere i visse genfiske kredse, gjorde sig i hvert fald ikke gældende omkring 1800, naar der var tale om unge mænd af god familie, der mødte med de fornødne introduktioner.

For dem, der særlig ønskede at lære fransk, var Genève naturligvis et velegnet opholdssted. En anden attraktion for den studerende ungdom var de fremragende lærerkræfter paa mange af videnskabens omraader, som Genève's universitet i lange tider kunde regne med.

Den kendte genfiske naturforsker AUGUSTIN PYRAMUS DE CANDOLE skrev i sin tid meget rammende om Genève's tiltrækningskraft for udlændinge:¹

„Genève er paa grund af sin beliggenhed midt i de mest civiliserede dele af Europa en af de byer, som frembyder flest muligheder for udlændinge. Dens lidenhed medfører, at indbyggerne, for saa vidt de er kendt og vel placeret i samfundet, meget let kan træffe dem (∴ de tilrejsende) og selv opsøges af udlændinge i de højeste rangklasser. I forhold til det store antal rejsende, som besøger os, er der forholdsvis meget faa, som kommer hertil ledet af forretningsmæssige motiver; de fleste tiltrækkes af landets skønhed og den nysgerrighed, som synet af en lille republik vækker: de kommer, kort sagt hertil ledet af moralske tanker og ikke af pekuniære motiver, hvad der igen betyder, at et forholdsvis stort antal af dem frembyder interesse fra et intellektuelt eller moralsk synspunkt“.

Ogsaa fra Danmark drog, som det kan ses af universitetets rektorprotokol², mange unge adelsmænd baade i det syttende, det attende og det nittende aarhundrede til Genève for, inden de traadte ind i administrationen eller overtog et gods, at lære sprog og faa blikket op for udlandets kulturelle og politiske problemer. Blandt andre besøgte først JOHAN HARTVIG ERNST BERNSTORFF og senere hans brodersøn ANDREAS PETER BERNSTORFF Genève; navnlig den ældre Bernstorff knyttede varige forbindelser med flere fremragende Schweizere³.

Ogsaa for yngre medlemmer af kongelige huse blev Genève betragtet som et velegnet opholdssted. En af Frederik den Syvendes biografer skriver herom:⁴

„ . . . Genf, der med sine mange udmærkede Samlinger og Anstalter for Videnskaber og Kunst, sine mange Selskaber for Religionens, Sædelighedens og Oplysningens Udbredelse havde erhvervet et vist Ry som et passende Sted for unge Prindser navnlig for saadanne, som havde Udsigt til at bestige Throner, til at forberedes til deres høie Kald, og det var saaledes bleven en Modesag, at unge Prindser tilbragte nogle Aar i Genf . . .“

Valget af Genève som rejsemaal for den unge prins Frederik Christian var således ganske naturligt.

Til rejseledsagere („guvernører“ eller „mentorer“) for prinsen valgtes hertug FREDERIK WILHELM AF HOLSTEIN-BECK⁵, grev CONRAD V. RANTZAU-BREITENBURG⁶ og major CARL V. EWALD⁷. Hertugen maatte betragtes som en slags „overmentor“; han fulgte med paa rejsen til Genève, blev der et par maaneder og aflagde det følgende aar paany et længere besøg, men iøvrigt røgtede han væsentligt sit hverv pr. korrespondance. Hovedarbejdet med rejsens gennemførelse og prinsens opdragelse tilfaldt Rantzau-Breitenburg og Ewald.

Under et ophold, som hertugen i forbindelse med prinsens konfirmation aflagde i København i foråret 1826 blev rejse- og studieplaner meget grundigt drøftet med kongen, prinsens fader og adskillige andre. Umiddelbart efter konfirmationen sagde FREDERIK VI bevæget til hertugen: „Nu haaber jeg, De vil fuldende det værk, der i dag er begyndt saa godt. Forlad ikke det unge menneske; Gud vil velsigne Dem derfor.“

Kongen selv undertegnede de meget udførlige instruktioner, som blev overgivet rejseledsagerne.

Det blev fastslaaet, at hertugen af Holstein-Beck og i hans fraværelse grev Rantzau skulde have fuld autoritet over prinsen, og herom fik denne udtrykkelig besked allerede i København. Ewalds stilling som tredje ledsager var ikke saa klart præciseret, og han var for beskeden til selv at rejse spørgsmaalet inden afrejsen; men der opstod dog ingen vanskeligheder af den grund. Faktisk var Ewald den af de medrejsende, som havde et virkelig indgaaende forhaandskendskab til prinsens personlighed og karakteregenskaber, hvad der naturligvis maatte være af særlig betydning. Der var til stadighed et udmærket samarbejde mellem Rantzau og Ewald, og der synes aldrig at være opstået nogle problemer med hensyn til fordelingen af myndighed og ansvar.

Rantzau-Breitenburg var selv meget betænkelig ved at paatage sig det hverv, man tiltænkte ham. I hans erindringer⁸ hedder det:

„Jeg følte alt for vel, at sligt et Hverv ikke kunde forenes med min Tilbøjelighed og at jeg dermed paatog mig et stort Ansvar“. At Rantzau senere ikke saa tilbage paa denne tid med særlig stor glæde synes at fremgaa af følgende kortfattede bemærkning, som er alt hvad han siger om rejsen: „ . Beretningen om min Rejse med Prinsen, hvad jeg har oplevet, lidt og udrettet, vilde kræve en vidtløftig Fremstilling“. Paa de Genfere, han lærte at kende gjorde Rantzau et særdeles godt indtryk. Bonstetten, som lærte ham personlig at kende skrev senere til Friederike Brun:⁹ „Grev Rantzau kan man ikke rose nok og ikke sætte tilstrækkelig pris paa . . . . Han er en rigtig Dansker.“

Ogsaa Ewald nærede af mange grunde store betænkeligheder ved at overtage den opgave, der var tiltænkt ham. Han skønnede naturligvis paa den ære og tillid, der blev vist ham, men han kendte prins Frederik tilstrækkeligt til at vide, at hans mentorer ikke vilde faa nogen videre behagelig tid. I manuskriptet til den selvbiografi han havde udarbejdet til eventuel udgivelse er de vanskeligheder, han faktisk mødte ganske vist ikke omtalt, men i et tillæg til biografien taler han om „de usigelige vanskeligheder, hvormed vi havde at kæmpe“, og nævner, at han i sine breve til prinsens fader ikke har lagt skjul paa „alt hvad jeg led“.

Ifølge instruktionerne skulde kongen og prinsens fader holdes underrettet ved jævnlige beretninger. Indberetningsvirksomheden fordeltes saaledes, at grev Rantzau skrev de konfidentielle beretninger til kongen, medens Ewald varetog korrespondancen med Christian Frederik. Ewald sendte med hvert af sine breve et stykke af sin udførlige dagbog, som blev læst af hele den kongelige familie i København og derefter gik videre til hertugen, der atter returnerede den til kongehuset. Dagbogen blev senere opbevaret i det kongelige haandbibliotek. I sin selvbiografi gør Ewald opmærksom paa, at han ikke har været i besiddelse af dagbogen, hvad der for kontrollens skyld vilde have været meget ønskeligt.

Blandt dem der iøvrigt kom med i prinsens følge var reservekirurg ved Frederiks hospital CARL HOLMER. Holmer maa aabenbart have været meget ivrig for at være med paa rejsen; han ansøgte nemlig om stillingen som kammertjener, blev antaget som saadan og havde titel heraf under rejsens første del. Efter hertugens hjemkomst til Danmark i efteraaret 1826 blev forholdet dog ændret, så han kaldtes hofkirurg.

Under opholdet i Genève antog Rantzau som privatsekretær en

ung elskværdig og paalidelig genfer DELORME, som senere tog med til København, hvor han blev nogle maaneder.

Det medfølgende tjenerskab omfattede for prinsen hans kammer-tjener BERTELSEN og to lakajer, for hertugen en tjener¹⁰ og en lakaj, for greven en jæger og for Ewald og Holmer hver en tjener.

Fra København afsendtes direkte til Genève 3 rideheste til prinsen, en til greven og en til Ewald, ledsaget af de nødvendige rideknægte¹¹.

Rejsen og ankomsten til Genève.

Den 6. juni forlod selskabet (med undtagelse af hertugen, der var rejst i forvejen til Holsten) København og naaede efter 27 timers sørejse Kiel. Efter nogle dages ophold i Holsten begyndte den egentlige udenlandsrejse i Altona.

Prinsen rejste under navnet „greve af Wagrien“, og tjenerskabet aflagde det kongelige liberi og bar mørkeblaa kjoler med guldsnor. – Naar man saaledes færdedes incognito, var det næppe fordi man regnede med saaledes at kunne komme ukendt ned igennem Europa, men nærmest fordi man ønskede at undgaa alle ceremonielle modtagelser undervejs.

Turen gik langsomt ned gennem Tyskland, bl. a. over Coblenz og Heidelberg. Den 15. juli passeredes den schweiziske grænse ved Schaffhausen. I Schweiz foretoges en 2 maaneders rundrejse, hvor man bl. a. besøgte Zürich (flere gange), St. Gallen, Luzern, Schwyz, Andermatt, Righi, Rapperswil, Wallenstadt, Chur, Splügenpasset, Hinterrhein, Bellinzona, Domodossola, Leukerbad, Gemmipasset, Kandersteg, Thun og Bern.

Undervejs fandt hertugen lejlighed til at give den unge prins adskillige formaninger af religiøs og moralsk art og til alvorligt at forestille ham, hvor meget baade kongen og fædrelandet haabede og ventede af denne rejse. „Gid disse velmente og ofte gentagne ord dog maatte bære nogen frugt“, udbryder hertugen. I Zürich havde han i hvert fald den glæde i sin dagbog at kunne notere, at prinsen opførte sig ganske særlig godt og gav ham haanden paa, at han i Genève vilde føre et regelmæssigt og flittigt levned.

Den 15. september 1826 naaede selskabet til Genève, hvor man derefter havde hovedkvarter i to aar, men næsten halvdelen af denne tid anvendtes dog til to større rundrejser og forskellige længere og kortere udflugter¹².

Ankomsten til Genève var forberedt dels ved forhaandskorre-

„Plongeon“.
Litografi af Schmid.

spondance med professor Puerari (se nedenfor), dels ved at grev Rantzau var ankommet til byen et par uger før det øvrige selskab, saaledes at alle praktiske problemer vedrørende installationen, husets møblering og indretning og antagelse af lærere og andet personale var ordnet inden prinsens ankomst.

Opholdssted og dagligt liv.

Til bolig for prinsen og hans følge havde man lejet det smukke landsted Le Plongeon paa sydsiden af Gensfersøen.

Talen er ikke om den ejendom, der nu bærer navnet Plongeon (Plongeon-Morsier), men om det landsted, som den gang tilhørte familien Archer og nu er indlemmet i den offentlige park, Parc des Eaux-Vives. Hovedbygningen er senere blevet ombygget til sin nuværende anvendelse som restauration¹³.

I et brev fra Puerari til Ewald nævnes bl. a., at to engelske damer, mrs. Campbell og mrs. Davidson i fællesskab har lejet „Saladins ejendom i Frontenex“. Dette var naboejendommen til Plongeon, og det er sandsynligt, at prinsen ofte færdedes der; selve hovedbygningen er senere nedrevet, men det store cedertræ, som stod tæt ved huset, findes stadig, og den karakteristiske „fontaine“ med en overhængende pil ses stadig i et hjørne af parken.

En anden naboejendom er den „campagne Calandrini“ som prins Frederik selv har afbildet paa en tegning, han forærede Ewald¹⁴.

Det var kongens og kronprinsens bestemte ønske, at tiden i Genève skulde benyttes til alvorlige studier, og paa forhaand blev der givet detaillerede instruktioner herom. Naar man – som Bobé nævner i sin fortale til Rantzaus erindringer – har bebrejdet greven, at han under opholdet i Genève overbebyrdede prinsens svage evner „med for megen Læsning, som altfor tidlig sløvede hans i Forvejen ringe Interesse for at tilegne sig Kundskaber“ maa det da i hvert fald siges, at det ret omfangsrige arbejdsprogram var i overensstemmelse med, hvad man havde fastsat i København.

Til lærer i fransk – et af hovedemnerne – fik prinsen professor Puerari, som allerede i København havde undervist ham. MARC-NICOLAS PUERARI¹⁵ havde som landflygtig under det franske styre i Genève i mange aar opholdt sig i Danmark, hvor han først var lærer hos familien de Coninck og senere professor ved universitetet. Han havde ogsaa undervist prinsesse Wilhelmine. I Genève modtog han altid med største hjertelighed danske besøgende; blandt dem, der besøgte ham var prins Christian Frederik i 1821 og H. C. ANDERSEN i 1833¹⁶.

Puerari var under hele opholdet nært knyttet til selskabet paa Plongeon, ikke blot som lærer men ogsaa som nær ven. Han virkede som fortrolig raadgiver for Rantzau og Ewald og stod i korrespondance med hertugen, med hvem han drøftede de forskellige vanskeligheder, der opstod under opholdet¹⁷. Puerari havde været blandt dem, med hvem kronprins Christian Frederik i 1821 havde drøftet tanken om at give sin søn et ophold i Genève. Efter selskabets ankomst til Plongeon udtrykte Puerari i et brev sin store glæde over at have dem i Genève: „Jeg finder mig ligesom paany i København, naar jeg har den lykke at være sammen med prinsen, og Plongeon er mig et lille Sorgenfri“. Iøvrigt havde han et klart blik for prinsens manglende opmærksomhed og flid.

Ogsaa til sin forhenværende elev prinsesse Wilhelmine skrev Puerari for at sende hende nogle pressede blomster „der er plukkede paa disse Alper, hvor en prins, som er Dem meget kær, maaske har kastet sit øje paa dem, uden at ane, at de en skønne dag vilde faa den lykke at tilhøre hans elskede“.

Iøvrigt fik prinsen paa Plongeon af forskellige genferlærere privatundervisning i mineralogi, tegning, fægtning og dans, musik og sang, senere ogsaa i italiensk og skønskrivning. Grev Rantzau underviste i

fædrelandshistorie og Ewald i verdenshistorie, medens oberst DUFOUR (den senere øverstkommanderende for forbundshæren general Dufour)¹⁸ gav timer i krigsvidenskab og italieneren Rossi i statsret. Endelig gik prinsen til enkelte offentlige forelæsninger paa universitetet hos den berømte botaniker Augustin Pyramus de Candolle¹⁹. Faderen havde udtrykkeligt paalagt prinsen at optegne „hovedmomenterne“ i forelæsningerne og benytte notitserne til stiløvelser; regelmæssig læsning eller højtlesning af aviserne maatte heller ikke forsømmes.

Af lærerne gjorde Rossi og oberst Dufour størst indtryk paa Ewald. Rossi – en italiensk politisk flygtning, der var blevet borger i Genève – var efter Ewalds udsagn „en af de mest begavede, interessante mænd, jeg nogensinde har lært at kende“; han nøjedes ikke med at give timer paa Plongeon, men blev ofte til middag og gav mange værdifulde bidrag til konversationen. Han vilde ikke modtage noget honorar for undervisningen, men modtog kun en erindringsgave ved selskabets afrejse fra Genève. Mange aar efter traf Ewald Rossi igen i Paris. Rossi blev senere fransk ambassadør i Rom, og gjorde sig bemærket som raadgiver for Pius den Niende; han fandt døden for en snigmorders dolk.

Naar hele det store program skulde følges, maatte det naturligvis lægge ret stærkt beslag paa prinsens tid, og det er maaske ikke saa mærkeligt, at han nu og da reagerede.

Prinsens dag begyndte tidligt, idet han stod op klokken 6 eller 7 efter aarstiden. Undervisningstimerne laa i tiden fra 9 til 2 (to dage om ugen kun fra 11 til 2 for at give tid til brevskrivning). Bortset fra universitetsforelæsningerne samt timerne i mineralogi, der for samlingernes skyld fandt sted i byen, blev al undervisning givet paa Plongeon. Tiden fra 2 til 4 anvendtes til „recreation“, herunder spadsere- eller køreture og visitter, pistol- og bueskydning. I jagttiden benyttedes nogle eftermiddage til smaa jagtudflugter, hvis udbytte dog oftest var lig nul.

Om aftenen var der nu og da sangundervisning ved italieneren SOCCI, men de fleste aftner tilbragtes med selskabelighed i byen eller paa Plongeon. Der var i Genève ofte lejlighed til at overvære koncerter eller dramatiske forestillinger, men da teaterforestillingerne begyndte kl. halv seks var der ingen vanskelighed ved at overholde den fastsatte sengetid (klokken ti eller halv elleve).

Om søndagen besøgte ofte den beskedne tysk-lutherske kirke, hvis præst, WENDT, ogsaa kom paa Plongeon. De søndage, man ikke gik i kirke, blev der holdt andagt eller bibellæsning derude.

Som almindelig regel var det fastsat, at prinsen aldrig maatte vise sig uden for huset uden med en af sine ledsagere. Endvidere var det paalagt major Ewald at være tilstede ved samtlige timer, der blev givet af fremmede lærere, Puerari dog undtagen. Der var fra København blevet givet særlige instruktioner om prinsens religionsundervisning og religionsøvelse, men det betonedes dog, at man burde banlyse „enhver art af hovedhængen“.

Badning i søen var tilladt, men kun under ledsagelse af hofkirurg Holmer. Om rygning siger Ewald: „Ifølge Faderens udtrykkelige, vist nok velbetænkte Ønske blev det ikke tilladt vor unge Prinds at ryge Tobak, skønt han, ligesom jo de fleste unge Mennesker, ei manglede Lyst dertil“. Som den forstaaende ledsager Ewald var, gjorde han sig det derfor til regel selv aldrig at ryge, naar han var sammen med prinsen.

Prinsens omgang i Genève. Selskabeligheden.

Paa forhaand havde Christian Frederik i lige høj grad berømmet genfernes utvungne, frie omgangstone og deres rene sæder; han var overbevist om, at sønnen mellem de takifulde og usnobbede genfere vilde kunne leve i ro uden at blive dyrket som kongelig højhed. Netop paa grund af det store antal udlændinge – ogsaa af høje rangklasser – som til stadighed færdedes i Genève, kunde man regne med, at der ikke vilde blive gjort altfor stor stads af den enkelte.

Faktisk blev prinsens ledsagere hurtigt overbevist om, at man ikke let vilde have kunnet finde noget mere passende opholdssted end Genève. Ewald fremhæver stærkt, hvorledes genferne viste prinsen den største forekommenhed og opmærksomhed men ingen underdanighed; baade om yngre og ældre gjaldt det, at deres optræden paa en gang var præget af selvfølelse og takt.

Straks efter ankomsten blev der aflagt besøg hos byens raadsmænd („syndics“) og iøvrigt hos nogle af dens bedste familier, bl. a. dem, som prinsens fader havde besøgt nogle aar i forvejen. Af hertugens dagbog fremgaar det, at man straks kom i forbindelse med et stort antal genfiske familier; i tidsrummet 16.9–16.10 opregner dagbogen følgende genfiske navne: Puerari, Boissier-Butini, Castelani, Sevigné, Saladin, Turretini, Favre, Saussure, Meunier (Moynier?), Archer, baron de Staël, mademoiselle Reillet, Tronchin, Micheli og af andre navne: Bonstetten, Socci, Woodstock, Niemayer, Zartorisky.

Af de familier, man i den følgende tid omgikkes fremhæver

Ewald navnlig ejerne af de to naboejendomme: Boissier-Butini og Turretini-Saladin, de to eneste genferhuse, hvor selskabet fra Plongeon ikke alene kom til selskab, men ogsaa tilbragte flere aftener *en famille*. Iøvrigt nævner Ewald, foruden de ovennævnte, andre gode genfernavne som de la Rive, Budé, Beaumont, Hentsch, Fazy og Mallet du Pan.

Af danske, der i disse aar passerede Genève og blev indbudt til Plongeon nævnes foruden Abrahams og Gerson (se nedenfor) bl. a. grev Rantzaus brodersøn F. A. RANTZAU, der boede et par maaneder i Genève, grev RABEN (Aalholm), cand. theol. ROTHE og flere andre.

Den genfiske selskabelighed foregik under meget beskedne former, og traktementet hos de sparsommelige genfere var nærmest tarveligt; Ewald noterer, at der ikke blev serveret smørrebrød, men kun kager. Aftensammenkomsterne varede som regel fra halv otte til ti (senest halv elleve), og selv naar der blev danset blev man ikke længere ved. Der blev kun sjældent spillet kort og næsten ikke dyrket musik og sang. Ewald selv kedede sig ikke men fandt det ikke saa mærkeligt, hvis nogle andre, navnlig blandt de yngre kunde finde sammenkomsterne kedelige og tonen noget kold; der var mere lejlighed til at „instruere sig“ end til at more sig.

Naar man paa Plongeon skulde gengælde gæstfriheden foretrak man at arrangere smaa middage med 4–6 gæster. Ewald understreger iøvrigt, at man ikke nøjedes med at indbyde Genfs „*première société*“; derimod var det kun medlemmer af „*première société*“, der tillod sig at indbyde selskabet paa Plongeon.

Et billede af prinsens omgivelser og hans daglige liv – bortset fra studierne – faar man gennem N. C. L. Abrahams' erindringer.

Professor N. C. L. ABRAHAMS (1798–1870) foretog i sin ungdom en lang udenlandsrejse, der i aarene 1825–28 førte ham til Tyskland, Østrig, Schweiz, Frankrig, Belgien og Holland. Under sit 2 maaneders ophold i Schweiz havde han sammen med sin ven GERSON hovedkvarter i Genève²⁰.

Abrahams' første besøg gjaldt her hans gamle fransklærer professor Puerari; Gerson og Abrahams blev næsten daglige gæster i hans hus og Puerari bragte dem i forbindelse med talrige genfere og udlændinge.

Carl Holmer, som var en skolekammerat af Abrahams, forestillede ham for Grev Rantzau og Major Ewald og senere for prinsen. Abrahams karakteriserer prinsens to ledsagere paa følgende maade:

„Grev Rantzau var et Mønster paa en fiint dannet Mand, der

med de fuldendteste aristokratiske Former forenede den største Velvillie og Forekommenhed“. Om Ewald hedder det: „Ewald var en alvorlig Mand, men ligesaa venlig og imødekømmende som Rantzau; han var en Mand med mange Kundskaber, som han havde erhvervet sig ved en vedholdende, ærlig Flid, men jeg troer ikke, at han var, hvad man kalder et begavet, godt Hoved.“

Under hele opholdets varighed var Gerson og Abrahams næsten daglig sammen med prinsen, hyppigt til middag paa Plongeon og meget hyppigt sammen med ham ude i det genfiske selskabsliv.

De unge danske musicerede ofte paa Plongeon sammen med prinsens syngelærer Socci („en godmodig gammelagtig Italiener“). „Naar vi vare *en petit comité* hos Prindsen om Aftenen“, skriver Abrahams, „morede vi os med at synge danske Viser. Prindsen havde en ret net Tenorstemme, han sang da Melodien, jeg satte en Secundstemme til, Ewald brummede en Bas, og Gerson accompagnerede med smagfulde Figurer, saa at det hele klang ganske kjønt“.

Egnede til at foredrages i en større kreds var disse præstationer dog næppe. I denne forbindelse fortæller Abrahams imidlertid følgende episode, som kaster et ganske morsomt lys over omgangsformerne og over prinsens karakter:

„En Aften befandt vi os i et stort Selskab hos en Hr. Moulou . . . Der blev musiceret, converseret etc. Pludselig sagde Prindsen til mig: „Skulde vi ikke synge en af vore danske Viser?“ „Jo gjerne,“ svarede jeg, „men jeg har lovet først at synge en Duet med Baron BESKOW“²¹. Denne berømte svenske Digter kom nemlig til Genève under mit Ophold der. Jeg gav da Mlle Moulou et Vink om at lade Soupeen bringe ind strax, naar Duetten var sunget, hvilket ogsaa skete, og der var da ikke mere Tale om Musik. Paa Hjemveien sad jeg hos Prindsen i hans Vogn, og efter et Par Minutters Førløb sagde han til mig: „Det var da Deres Skyld, at vi ikke kom til at synge en dansk Vise.“ Jeg forsvarede mig det Bedste, jeg kunde, og beklagede, at Musiken var bleven afbrudt ved Aftensmaden. „Ja, ja,“ svarede han, „enten det nu er Deres Skyld eller ikke, saa var det dog i Grunden ret godt, det havde maaske ikke passet sig for mig i det Selskab.“ Han indsaae det Rigtige, da han havde faaet Tid til at betænke sig, og herpaa har jeg ogsaa i en paafølgende Tid havt Exempel“²².

Paa den anden side lagde Abrahams mærke til prinsens tilbøjelighed til at give indtryk af at være „en Allerhelvedes Karl“ og som middel hertil at fortælle fantastiske historier.

Paa nærmeste hold kunde Abrahams konstatere, hvordan prin

sens to mentorer røgtede den byrdefulde opgave at sørge for, at prinsen ikke gav sig nogen blottelse i de nøjeregnende genfiske kredse. „Vistnok kunde Prinsen opføre sig ikke blot sømmeligt, men endogsaa værdigt, fuld af Anstand og ganske i Følelsen af sin Stilling, men undertiden kunde det dog ogsaa glippe, og det var da de Herrers Hverv at dække ham paa bedste Maade. Skjøndt de begge var høist discrete, undslap der dem dog, naar jeg var ene med dem, smaa Yttringer om, hvorledes deres Stilling stundom var dem vanskelig. Da jeg nu ved et længere Ophold var orienteret i Forholdene og næsten altid befandt mig i de samme Selskaber som Prindsen, blev det næsten en stiltiende Aftale, at den Ene af dem blev hjemme, og at jeg da efter bedste Evne bestræbte mig for at udføre den fraværendes Partes“²³.

Abrahams, der efter prinsens hjemkomst fik overdraget at fortsætte den franskundervisning, som Puerari havde givet i Genève fortæller herom: „I det Hele gik vore Undervisningstimer ret godt; Prinsen var vistnok uberegnelig, thi den ene Dag talte han meget godt og flydende Fransk, den næste Gang var det næppe til at udholde, men det gik dog nogenlunde, disse Timer morede ham, da der blev talt om alskens Ting . . . Den skriftlige Del var . . . den svageste. Prindsen var ikke stærk i Grammatiken og ikke engang i Ortographien, hverken i Dansk eller Fransk“²⁴.

Komplikationer.

I den kongelige instruktion om prinsens opdragelse og opførsel hedder det:

„Omgang med alvorlige, elskværdige, dannede kvinder skal anbefales ham som særligt dannelsesmiddel“.

Det genfiske selskabsliv syntes at give gode muligheder i saa henseender uden samtidig at frembyde megen fare for prinsens sjælefred.

Ewald fremhæver, at de unge genfiske piger var meget beskedne og tilbageholdende. Iøvrigt mindes han under hele sit ophold i Genève aldrig at være stødt paa en koket genferinde eller nogensinde at have hørt berette en eneste *chronique scandaleuse*, hvori nogen genferfamilie var impliceret.

To kvinder kom imidlertid paa meget forskellig maade til at spille en rolle i prinsens tilværelse i Genève-tiden: Mademoiselle Moultou og Madame Lambton.

I flere af sine breve til CHARLES EYNARD²⁵ nævner prins Frederik

Mademoiselle Moultou og bruger om hende vendinger, der gaar langt ud over de traditionelle høflighedsfraser.

I et brev af 21. december 1827, skrevet lige efter paabegyndelsen af en lang rejse til Frankrig og Italien, beder prinsen Eynard om at „faire mes compliments à celle que vous savez que j'aime à Genève (Mlle Moultou)“. I et andet brev, afsendt et aar efter hjemkomsten til Danmark, sender prinsen en hilsen til „Mlle Moultou que je n'oublierai jamais.“

Hvem var nu denne dame, som havde gjort et saa stærkt indtryk paa prins Frederik?

I Abrahams' erindringer omtales hun et sted som „en aandrig Dame“, et andet sted som „en særdeles aandrig, forstandig ældre Dame“. Med hensyn til alderen maa Abrahams hukommelse dog have svigtet ham, med mindre hans skøn har været stærkt subjektivt. Et tredje sted taler han dog om „en gammel Fader og *en ikke ung* Datter, som ved sin Forstand, sin interessante Samtale og sit hele imødekommende Væsen vandt hele mit Venskab.“²⁶

MARIANNE LOUISE AMÉLIE MOULTOU blev født i 1797 og var altsaa da prinsen kom til Genève, 29, og da han rejste 31 aar. Hun var datter af forretningsmanden GUILLAUME F. MOULTOU og FANNY (FANCHETTE) CHAPÉLIÉ. I 1833 ægtede hun J. G. STRECKEISEN fra Basel; hun overlevede baade sin mand og sin søn GEORGES STRECKEISEN (1834-71) og døde først i 1882, altsaa som 85-aarig.

Familien Moultou boede om vinteren i det gamle Genève's centrum Bourg du Four (nr. 10), om sommeren (fra 1815) paa den smukke landejendom Petit Chougnny²⁷ beliggende nogle kilometer fra bygrænsen med den herligste udsigt mod Mont Blanc.

Moultous førte et meget selskabeligt hus og havde mange interesser.

Flere generationer af familien følte sig stærkt knyttet til ROUSSEAU. Guillaume Moultous fader, PAUL MOULTOU, som var en personlig ven af Rousseau og af denne fik overdraget den opgave at forsvare hans minde for eftertiden, var indehaver af en meget betydelig samling af Rousseaus manuskripter og korrespondancer. Guillaume Moultou fulgte i faderens fodspor som Rousseaus forsvarer. Georges Streckeisen offentliggjorde i 1865 to store bind Rousseaubreve. Hans moder, Amélie Moultou-Streckeisen testamenterede sin bedstefaders samling af Rousseau-manuskripter til universitetsbiblioteket i Genève²⁸.

Et portræt af Amélie Moultou malet af Munier-Romilly, der endnu (1946) findes paa Petit-Chougnny hos en slægtning, Mme

Leopold Maurice, viser et ansigt med smukke og indtagende træk.

Om Mademoiselle Moulton var der aabenbart kun godt at sige. Derimod kom det andet kvindelige bekendtskab til at volde prinsens ledsagere og kongefamilien megen bekymring.

Den dame, der bragte uro i prinsens hjerte og forstyrrelse i hofkets planer omtales i de trykte kilder som Madame L. . . . . Det var en ung velhavende engelsk enke, ANNE ELISE LAMBTON, født Wood²⁹.

HENRI-GUILLAUME LAMBTON, som var 26 aar og hans unge hustru, som da var 20 aar gammel opholdt sig for første gang i Genève i 1821-

22; de havde ifølge folketællingen i februar 1822 4 tjenestefolk og maa altsaa have været et velhavende par. I juli 1825 var de paany i Genève og kom tilbage hertil paa „gennemrejse“ den 23. november samme aar. De boede paa Place Grand Mèzel i den gamle del af byen, og her døde Lambton to dage efter ankomsten af et slagtilfælde. Madame Lambton blev imidlertid efter mandens død boende i Genève. I byens folkeregister findes hun senere i sit liv opført som Madame DE MEDEM og endelig som Madame PERECEKINE.

Anne Elise Lambton blev nemlig gift endnu to gange, først med en kurlandsk baron HENRY DE MEDEM og tilsidst med den russiske oberst (eller general) IRAKLY-GREGORY PERECEKINE.

Om Henry de Medem oplyser Genève's folkeregister, at han opholdt sig her for at studere fra oktober 1825 til oktober 1826, i hvilket tidsrum han boede i nabohuset til det hus, hvori Madame Lambton havde slaaet sig ned. Han vendte tilbage til Genève i maj 1827 og forlod byen i oktober samme aar. Madame Lambtons forlovede, som prins Christian Frederik omtaler i det nedenfor citerede brev, er da sandsynligvis Henry de Medem.

Den 27. marts 1840 anmodede Madame Perecekine – hvad hun som udlænding var forpligtet til – om de genfiske myndigheders til-ladelse til at erhverve fast ejendom, et landsted i Bellerive udenfor Genève. Efter den sædvanlige forundersøgelse, hvoraf det fremgik, at

Mademoiselle Amélie Moulton
Munier-Romilly pinx.

hun var fordelagtigt bekendt, og at hendes formueforhold „gav enhver garanti“, blev tilladelsen givet. Hun købte landstedet, (som fik navnet „Villa Lambton“) og boede der indtil den 19. november 1849, da hun afhentede sine papirer og flyttede til England.

– Efter Ewalds beretning gjorde Madame Lambton navnlig ved et af bystyret arrangeret nytårsbal 1827 stormkur til prinsen, og han kunne ikke staa imod³⁰. Da prinsen jo var forlovet, var man specielt bekymret for følgerne af den pludselig opstaaede følelse; hans ledsagere gjorde alt for at berolige ham, men forgæves. Der blev straks sendt indberetning til Prins Christian Frederik, som derefter den 16. januar 1827 skrev til Ewald:³¹

„Det er ikke ualmindeligt i den Alder, hvor man tumles om af Lidenskaber man stedse maa bekjæmpe og søge at blive Herre over, at man tillægger de Indtryk, man modtager, en Vigtighed, de i sig selv ikke have. Saaledes undrer det mig ikke, at min Søn tillægger det omtalte Forhold til Madame L. en Betydning, som det neppe haver, og at det beskæftiger ham meget. Men det skader ikke, da dette endog kan tjene til at gaa frem med mere Forsigtighed. Fra Hendes Side er det vistnok Coquetterie, men hun kunde muligen have til Hensigt at bryde med hendes Forlovede og ved sit Forhold at give ham et Paaskud dertil. I saa Fald ønskede jeg ikke, at min Søn skulde spille en Rolle i denne Intrigue, og jeg troer, man gør vel i at avertere ham om, at man maae anvende dobbelt Forsigtighed for ei at udsætte sig derfor“.

Inden dette brev naaede frem havde det imidlertid vist sig, at der var større anledning til bekymring, end Christian Frederik havde formodet.

Som tak for Genfernes gæstfrihed blev der paa prinsesse Vilhelmines fødselsdag den 18. januar holdt bal³² af prinsen og man kunde ikke undgaa ogsaa at indbyde „Madame L“. Men Forholdene udviklede sig saaledes, at der ikke var andet at gøre end for en Tid at føre ham bort fra Genf.

Prinsens ledsagere havde tænkt paa at opgive ballet, men en aflysning vilde have vakt saa stor opsig, at dette ikke lod sig gøre. Madame Lambton fortsatte ved denne lejlighed sine stadige bestræbelser for at trække prinsen til sig, og hendes koketteri tiltrak sig en del opmærksomhed, Rantzau og Ewald var nu klare over, at „at det var paa Tide at afskiere det truende Onde ved Roden“.

Allerede tidligt næste aften den 19. januar paabegyndtes en rejse til Sydfrankrig; over Lyon, Avignon, Toulon og Hyères kom sel-

skabet til Nizza, hvor de slog sig ned. Først i midten af maj vendte de tilbage til Plongeon³³. Rejsen begrundedes officielt med prins Frederiks helbredstilstand. I København vakte denne pludselige afrejse opsigt og uro, medens genferne behandlede sagen med stor takt.

Christian Frederiks reaktion overfor disse begivenheder, som blev udførligt skildret i en beretning fra Ewald, findes i et brev af 6. februar 1827³⁴, hvori det hedder:

„Jeg har modtaget Deres omstændelige Beretning Nr. 10, som oplyser mig om Anledningen til min Søns pludselige Afrejse fra Genf. Jeg skønner, at Greven og De efter Omstændighederne ei kunde handle anderledes, isærdeleshed med Hensyn til min Søns oprørte Sindsstemning og eget Ønske at drage sig ud af de Forhold, som han følte det urigtige og farlige i. Havde man kunnet bevæge Damen til at reise, blot til Lausanne f. Ex., vilde man maaske have kunnet forekomme den store Opsigt, som min Søns pludselige Afrejse, selv ved Nattetider, maatte forvolde; man kunde da have behandlet det heele som et simpelt Galanterie, og andet end dette og uforsigtig Adfærd i Selskaberne her har det jo heller ikke været; dog dette Middel har vist ei været anvendeligt, og i andre Henseender for at skaane Helbredden kan det jo ogsaa være ret tieneligt for ham at ferne sig lidt fra Genf – desværre; dog som jeg ønsker paa ei lang Tid, thi Opholdet der har vist nok andre væsentlige Fortrin for ham.

Bevidste Dames Ophold vil altid medføre Betænkeligheder, men hun reiser vist snart bort, efter hvad der er hændet, og er det ei Hende, saa kan det jo være en anden; naar ei Forsigtigheden i Adfærd og mere Stadighed rodfæster sig i min Søn, vil det altid være vanskeligt, hvor man saa er.

Haabe gjør jeg, at han af Skade bliver klog. Denne Lection vil ei være forgieves for ham. Kongen har vist tilskrevet ham faderligen alvorlig; jeg har formanet ham til at forandre og forbedre sig, som De og Greven vil læse af mit Brev til ham af Dags Dato; og selv vil han føle Nødvendigheden at vise sig anderledes efter sin Tilbagekomst til Genf. Maatte de gode Forsætter kun ikke glemmes; men denne første Erfaring vil tiene til at bestyrke dem.

Her yttres efter Deres Yttring i Journalen ei anden Mening, end at min Søn for sit Helbreds Skyld og for at undgaae den hyppige Dans, har skullet foretage en Rejse til Lyon og Omegn. Gud give, at jeg maatte modtage ret beroligende Tidender fra Dem.“

Omtrent samtidig havde Puerari skrevet til hertugen af Holstein-Beck³⁵ om de ulykkelige begivenheder:

“Lokket af de frække forførerkunster, som en slags eventyrerske – heldigvis ikke nogen der stammede fra Genève – anvendte overfor ham, havde han ikke tilstrækkelig verdenserfaring og heller ikke tilstrækkelig selvbeherskelse til at undgaa at forglemme sig selv nogle øjeblikke . . .“. Men nu har det gode selskab i Genève udelukket damen og der vil ikke blive lejlighed til at træffe hende, naar prinsen vender tilbage. Faren ved et eventuelt nyt møde „findes ikke i denne persons ynder – hun er ikke smuk – eller i hendes ungdom – hun kunne næsten være hans moder; heller ikke i hendes aandfuldhed – der findes ikke nogen, der er mere indskrænket – faren skyldes kun hendes personlige koketteri . . .“.

Hertugen overdrog Puerari et tillidshverv af noget speciel natur og Puerari redegør for, hvordan han har røgtet det³⁶. Han har skaffet sig oplysninger om damens indtægts- og formueforhold. Det lader ikke til, at hun er saa velhavende, som man antog; hun har endog nogen gæld, men alligevel kan man næppe regne med, at udbetalingen af en vis sum ville faa hende til at forsvinde. Der synes imidlertid at være tale om, at hun vil rejse – enten til Bern eller til Rusland; forinden vil hun dog gerne afsætte et fra England indført kostbart møblement, som har en værdi af 2000 pund sterling, men som hun gerne vil sælge for 50.000 kroner. Puerari fortæller, at han prøver paa at faa nogle velstaaende venner, der skal sætte bo, til at købe møblementet. Hvis det skulle vise sig, at der ved handelen var parterne nogen tusind francs imellem, vil Puerari benytte sig af den bemyndigelse til at ofre et vist beløb, som hertugen har givet ham. Desværre er det ikke muligt for den genfiske regering at skride ind, da hendes opførsel dog ikke har været saa graverende, at den giver tilstrækkeligt motiv til at fratage hende opholdstilladelsen. Byens gode selskab har imidlertid vist sin harme overfor hende: „Hele fordømmelsen falder haardt paa denne 30 aarige forførerske, en enke som langt fra er nogen novice, og alle beklager den unge mand, uden verdenserfaring, som er blevet offer for provokationer og tilnærmelser fra en udpræget kokette.“

I forbigaaende nævner Puerari, at prinsen ogsaa havde vist interesse for en ung og smuk sangerinde ved navn B . . . , „men dette pigebarn er ved at gifte sig. Det er en ung englænder ved navn Williams, der begaar den uhyre dumhed at tage hende til hustru. Han har sikret hende 1000 pund om aaret og en sum paa 150.000 francs en gang for alle. . . Den stakkels Williams . . . køber meget dyrt en meget libertinsk komediespillerske, som oven i købet er syg . . .“.

Under prinsens og hans ledsageres fraværelse fungerede den gode professor Puerari som udkigsmand i Genève.

Den 29. marts 1827 skrev han til Carl v. Ewald³⁷.

„Med allerstørste tilfredshed ser jeg af Deres elskværdige brev af 16. ds., at De vender tilbage til Genève, hvorledes det saa end forholder sig med den lille dame. I virkeligheden tror jeg ikke, at man behøver at være bange for hende. Jeg gik i gaar en spadseretur med mine døtre til Plongeon. Köhn siger mig, at den omtalte persons afrejse er ganske sikker, men først om 6 uger, maaske først om 2 maaneder. Tjenestefolkene er sagt op til dette tidspunkt. Saa drager hun forud for sin elskede til Italien. Hvilket beau coup de théâtre, hvis De mødte hende i bjergene!“ (Faktisk rejste Mme. Lambton dog først den 27. september til Bern og det blev ikke til noget coup de théâtre.)

Prins Frederik var aabenbart ikke altfor begejstret over den forholdsvis rolige og arbejdsomme tilværelse i Genève, og Ewald fortalte under Frankrigsrejsen Puerari, at han var bange for, at prinsen igen skulle lave scener for at fremskynde hjemrejsen til Danmark. Men Puerari tager ikke dette alt for højtideligt. De udbrud af hjemve, som prinsen gav udtryk for maatte sikkert snarere betragtes som udtryk for en italiensk tendens til „far niente“. „Maaske føjer der sig dertil en forkert ide som Mme L. muligvis har givet ham m. h. t. Genfernes mening om ham. . . . Naar han atter er her iblandt os, naar han faar et noget mindre antal lektioner, flere muligheder for at komme paa udflugter, naar han ser, at han overalt genfinder den samme velvilje som han lige fra ankomsten er blevet mødt med, vil denne sindsstemning spredes som det allerede er sket med mange andre stemninger.“

Ved Prinsens Tilbagekomst til Genève ventede der ham et Brev fra hans Fader³⁸, som indeholdt en alvorlig Formaning om at passe bedre paa i Fremtiden:

„Saa interessant din Reise end har været og saa gavnlig for Helbreden, da Du saa at sige har undgaaet Vinterens Kulde og fundet Foraaret i Marts Maaned, saa kiert er det mig dog at kunne tænke Dig tilbage til Plongeon, hvor Du i en behagelig Kreds af dannede Mennesker, der alle vil Dig vel, kan tilbringe behagelige Dage og med Alvor og Stadighed kan tage fat paa dine Studeringer. Havde jeg ei den Tillid til Dig, at Du i Fremtiden vil være mere opmærksom paa Dig selv, meere forsigtig og betænksom i Din Adfærd, da saae jeg Dig ikke uden Bekymring tilbage paa det Sted, hvor Din uover-

lagte Adfærd har tiltrukken Dig Ubehageligheder og fortient Dadel; men jeg troer ikke at feile ved at have en Tillid til Dig, som Du ei vil vise Dig uværdig. Du vil paaskønne, at man i Genf paanyer modtager Dig med Glæde og med uskrømtet Hengivenhed, Du vil gjøre Dig Umage for at fortjene og vedligeholde denne Stemning, og Du vil mindes det Forefaldne for at vogte Dig for at slige Optrin gientages.

Alle Retsindige undskyldte Dig ved Din Uerfarenhed, men denne Undskyldning gielder kun eengang; den Erfaring, Du har samlet, maa gjøre Dig forsigtig og tiene Dig til Advarsel for Dit Forhold i saa Henseende. Jeg raader Dig især til at skye Anledning til Intriguer med coquette Fruentimmere, der vil misbruge din Uerfarenhed; jeg erindrer Dig ogsaa om ei at tale med nogen (det være sig, hvem det være vil af Selskabet, som Du omgaaes) om det i Vinter forefaldne, men derimod maae Du i Adfærd vise, at Du har forandret Dig.“

I et Brev til Ewald af 26. Juli 1827³⁹ udtrykker Christian Frederik sin Glæde over, at Ewald ikke har behøvet at nævne „nogen Anfægtelse fra en Side, som forhen havde forurologet Dem og Greven fra Opholdet i Plongeon. Jeg slutter deraf, at der virkelig er iagttaget Forsigtighed fra min Søns Side, og at Villien er dertil; ogsaa glæder det mig, at De roser hans Følgagtighed i at lyde de Raad, man giver ham“.

Helt uden spekulationer vedrørende den omtalte dames forhold til prins Frederik har dog hverken hans ledsagere eller hans fader været. Den 28. august 1827 skriver Christian Frederik til Ewald⁴⁰:

„— — Jeg erkjender tilfulde den Omsorg, Greve Rantzau og De haver for at fierne, hvad der kan have en skadelig Indvirkning paa min Søn. I den Henseende have de foretagne smaa Rejser, der i sig selv have været behagelige, ogsaa opfyldt deres Hensigt, og fiernet min Søn fra den Lystighed i Plongeon Park og fra Navigations-Festen, der let kunde have givet Anledning til Scener eller Møder, som ønskes undgaaede.

Uforstaaeligt er det mig ellers paa den ene Side, at der skulde være nogen Fare ved at møde visse Folk efter den Lection, man har faaet, og siden Vedkommendes Forlovede er tilstæde; eller paa den anden Side, naar saadan Disposition endnu var forhaanden, at der da ei var opspunden Intriguer for at mødes eller vedtales.

Min Søn burde unægteligen være bleven klogere af Skade eller af de Ubehageligheder, han har døiet, og vogte sig for slige coquette og intriguante Fruentimre, men det hover mig ellers slet ikke, at en

vis Ligeegyldighed mod Fruentimmer er fulgt derpaa, og det er i mine Tanker ikke hvad man kunde ønske. De forstaaer mig nok. –

Maatte blot et stadigt Vinterophold i Plongeon kunne indrettes henvendt til Studeringer og til nyttig Beskæftigelse, mindre udsat for Adspredelser og hyppige Baller end forrige Aar, da var vist meget vunden for Hensigten af min Søns Ophold i Udlandet.“

Ogsaa prinsens „overmentor“ hertugen af Holstein-Beck havde aabenbart sine bekymringer.

I et brev til Puerari minder hertugen om et spørgsmaal, som Puerari stillede ham under en samtale i Genève i 1826: Hvornaar skal prinsen giftes? – Nu beder hertugen Puerari, der kender prinsen nøje og samtidig er kongefamilien og navnlig prinsesse Wilhelmine meget hengiven, sige sin mening om følgende punkter:

Er det ønskeligt at fremskynde prinsens giftermaal eller ikke?

Er de studier, som prinsen driver i Genève tilstrækkelig vigtige til, at man af denne grund bør lade ham løbe den risiko, et nyt vinterophold i Genève indebærer?

Paa kongefamiliens vegne beder han indtrængende Puerari om at svare aabent og ærligt paa disse spørgsmaal; der vil blive lagt megen vægt paa indholdet af hans svar.

Puerari er betænkelig ved, at man lægger saa megen vægt paa hans mening men vil dog ikke vægre sig ved at give den tilkende⁴¹.

Det er hans opfattelse at det vil være ønskeligt at fremskynde ægteskabets indgaaelse.

Bør man lade prinsen selv bestemme om han vil omgaas kvinder?

For det første ville dette middel være i modstrid med alle hans pligter. Dernæst, er der ikke stor fare for, at naar man først har givet los, vil der ikke være noget, der kan holde ham indenfor rimelige grænser og at han vil hengive sig til en række excesser, der vil bringe hans sundhed i fare og føre ham ind paa et skraaplan, som er lige saa farligt som det, man søger at fjerne ham fra? Til at omgaas med det andet køn kræves der en sjælsstyrke, som prinsen ikke besidder, og desuden er der fare for, at han, hvis han falder i hænderne paa lavtstaaende kvinder, vil blive helt ødelagt inden sit ægteskab.

Selv om man ikke kan garantere, at en fremskyndelse af giftermaalet vil føre til et lykkeligt resultat, er der i hvert fald den løsningsmulighed, der synes at rumme en god mulighed for et heldigt udfald. En saadan mulighed vil der foreligge, naar det drejer sig om en ung prinsesse, der er henrivende baade paa sjæl og legeme og som prinsen har holdt af fra sin barndom.

Paa det andet spørgsmaal, om prinsens studier er saa vigtige at man af den grund tør tage risikoen ved et nyt vinterophold i Genève svarer Puerari med en vis forsigtighed: Grev Rantzau og major Ewald kan sikkert bedre bedømme, hvor meget prinsen faar ud af sine studier. Det ville være ønskeligt at han forberedte sig til timerne, men i hvert fald vil han ved den mulighed, han i Genève har for at tale fransk, kunne naa en del videre baade med hensyn til tale og skrift.

Dette er maaske ikke tilstrækkelig grund til at lade ham blive i Genève, i stedet for straks at vende tilbage til København. Men hvor kan man ellers finde bedre forhold? I mindre byer er der ikke tilsvarende undervisningsmuligheder. I større byer er der alvorlige farer. I Italien kan man risikere, at synet af de frie sæder vækker netop de følelser hos ham, som man gerne vil undertrykke.

– Puerari, som selv indrømmede at han ikke var nogen helt upartisk dommer i sagen, mente saaledes at man vanskeligt kunne finde et bedre egnet opholdssted end Genève. Og herved blev det da. Hoffet var aabenbart ikke begejstret for at lade prinsen vende hjem, og Christian Frederik havde heller ikke lyst til allerede nu at give efter for prinsens ønske om at rejse til Italien. Man slog sig til ro i Genève og der vides ikke noget om andre komplikationer.

Familien Eynard. Charles Eynards personlighed og hans forbindelser med Frederik VII og Ewald.

I de instruktioner, Christian Frederik gav om sin søns ophold i Genève⁴², omtalte han specielt familien Eynard: „Den stemning, der hersker i Genf for Grækernes Sag, vil ei heller undgaae min Søns Opmærksomhed, men stemme ham til Medfølelse for den saa høit lidende Menneskelighed og lede ham til ved forefaldende Leilighed at yde sin Skierv af et godt Hierte. Bekiendtskab med Hr. Eynard og med hans elskværdige Familie, der holder et stort Hus om Vinteren i Genf, vil upaatvivleligen lede hertil og bør, efter mit Begreb, ei heller undgaa.“

Som allerede nævnt havde prins Christian Frederik og hans gemalinde Caroline Amalie tidligere opholdt sig i Genève (fra 25. juni til 11. juli 1821). Her omgikkes de en række af byens aristokratiske familier⁴³, navnlig familierne Tronchin og Eynard. Netop i dette aar tog den filhelleniske bevægelse i Genève et stærkt opsving, og der blev dannet en komite med J. G. Eynard som formand.

Brødrene JEAN-GABRIEL og JACQUES EYNARD⁴⁴ var født i Genua, hvor de i deres yngre dage drev en stor købmands- og bankierforretning.

Navnlig Jean-Gabriel Eynard (1775–1863) havde skabt sig en meget betydelig formue. 1810 slog han sig ned i Schweiz. Paa Wienerkongressen 1814 repræsenterede han Genève sammen med PICTET DE ROCHEMONT og d'IVERNOIS. I tyverne blev Eynards navn kendt i hele Europa paa grund af hans indsats til

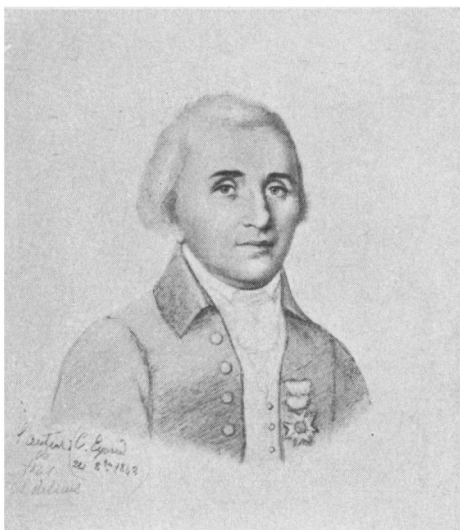
fordel for grækernes frihedskamp – dels gennem store personlige gaver til den græske sag, dels ved utrættelig virksomhed for at skaffe Grækenland hjælp og statslaan. I Genève's politik og selskabsliv spillede han en betydelig rolle. Samme aar som Christian Frederik besøgte Genève indviedes det af J. G. Eynard opførte Palais Eynard, hvor han førte et meget stort hus.

Ewald kalder J. G. Eynards hus det smukkeste i Genève; det var præget af en for Genève usædvanlig luksus og elegance, og her traf man altid de mest distingverede fremmede. Eynards hustru, født Lullin var ifølge Ewald „et af de yndigste kvindelige væsner jeg har kendt“ og overtraf vistnok sin mand i dannelsen og forstand; hun var selv en stor grækerven og ydede sin mand megen støtte i hans filhelleniske virksomhed.

Tæt ved Rolle, omtrent midtvejs mellem Genève og Lausanne, havde Eynarderne deres landsted Beaulieu, hvor der var opført en hel række mindre huse til forskellige medlemmer af familien.

Jacques Eynard (1772–1847) var særlig interesseret i fysik og astronomi og et aktivt medlem af det videnskabelige selskab „Société des Arts“ i Genève. Hans hustru SUSANNE, f. CHATELAIN var en ret habil malerinde.

En søn af Jacques, CHARLES EYNARD, var jævnaldrende med prins Frederik. Han blev den unge prins' kammerat og stadige følge-

Charles Eynard.
Tegning 1842. Tilh. M. J. Le Fort, Genève.

svend i Genève. Hans optegnelser og hans korrespondance med Frederik VII og med Ewald tyder paa, at samværet satte sig varigere spor.

Om Charles Eynard udtaler Ewald, at han havde en for sin alder sjældnen dannelse, og at han var det herligste og elskværdigste unge menneske, han nogensinde havde lært at kende; forholdet mellem Ewald og Eynard kunde sammenlignes med forholdet mellem fader og søn. I flere breve skriver Charles Eynard til Ewald „mon cher père“ og Ewald bruger udtrykket „mon fils aimé et chéri“.

Den 3. februar 1848, altsaa tyve aar efter prinsens Genèveophold, skriver Eynard til Ewald: „Jeg bliver for hver dag der gaar mere og mere klar over, hvor meget Deres raad, Deres overbærenhed, Deres venlighed og salonerne paa Plongeon har betydet for min moralske og aandelige udvikling. Særlig De, min kære ven, min kære fader – i hvilken grad har De ikke skænket mig alt, hvad dette navn rummer. Jeg beklager i høj grad Grev Rantzaus død; han viste mig ogsaa den største godhed.“

Da en slægtning af Ewald i 1863 besøgte Genève medbragte han til Eynard et fotografi af Ewald dediceret til „mon fils aimé“.

Der synes heller ikke at være nogen tvivl om, at Charles Eynard, den eneste unge Schweizer med hvem prinsen traadte i virkelig nær forbindelse, udmærket forstod at omgaa prinsen.

Om Charles Eynard (1808–1876) vides det iøvrigt, at han aldrig tog del i det politiske liv og i det hele taget levede ret tilbagetrukket. Han havde et vist artistisk talent og skrev flere biografiske værker. I Genève's historiske selskab (Société d'Histoire et d'Archéologie) var han en flittig gæst. Den 25. februar 1864 – altsaa kort efter kong Frederik VII's død fremlagde han et brev fra kongen til ham selv⁴⁵. Charles Eynard var stærkt religiøs, og han sluttede sig til Darbyistsekten (Plymouthbrødrene). Efter hvad der fortælles af medlemmer af hans familie, prægedes han efterhaanden en del af bigotteri og snæversyn, og han skal have kedet sin hustru, den charmerende SOPHIE EYNARD temmelig meget.

I familien Eynards omfangsrige arkiv, der opbevares i universitetsbiblioteket i Genève findes adskilligt materiale til belysning af Frederik VII's ophold og den forbindelse, kongen og major Ewald senere bevarede med Charles Eynard. Endvidere opbevares i privateje i Genève enkelte kopier af breve fra Eynard til kongen og til Ewald. I det følgende skal der gengives enkelte uddrag af dette materiale.

Blandt de 11 bevarede breve fra prins Frederik (Frederik VII)

til Charles Eynard er 4 skrevet i aarene 1826–28; de øvrige fordeler sig over aarene 1841, 1842, 1848, 1855, 1860 og 1863.

I et brev, skrevet i Bellegarde ved den franske grænse den dag, da prinsen begyndte sin anden rejse til Frankrig og Italien⁴⁶, udtrykker prins Frederik haabet om, at han ikke vil blive glemt under sin 4 maaneders fraværelse og sender hilsner til en række venner i Genève: familierne Eynard og Puerari, Socci, Tronchin, oberst Dufour m. fl. I senere breve nævnes foruden disse navne ogsaa genferne „Larive“ og Fazy samt forskellige fremmede (navnlig tyske fyrstelige eller adelige personer).

Da prinsen definitivt havde afsluttet sit schweizerophold, skrev han et brev i Basel (28.9.1828), paa grænsen „af mit andet fædreland“, hvori han takkede familien Eynard for al godhed og venlighed og erklærede, at han „altid med største venskab vil erindre den Vaudois (∴ borger i Canton Vaud, hvor Charles Eynard som bosat ved Rolle havde borgerret), som har vundet hans hjerte“.

Ganske kort efter hjemkomsten til København blev prins Frederik formælet med prinsesse Wilhelmine og sendte derefter i et brev af 25.11.1828 en speciel hilsen fra prinsessen, som „beder Eynard betragte hende som sin veninde“. Selv forsikrede prinsen Charles Eynard, at han altid vil kunne regne med ham som en nær ven og som en god borger i „min kære republik Genève“; han haaber en gang igen at komme til Genève og Lausanne og opfordrer Eynard til at aflægge et besøg i Danmark.

I februar 1829, da han har været gift i 3 maaneder, udtaler Frederik haabet om, at hans hustru om nogle aar maa kunne gøre Eynards bekendtskab. „Vær vor nære ven lige til døden. Tænk ofte paa Deres lykkelige ven Frederik“.

Det følgende brev er skrevet 12 aar efter (13.10.1841) kort efter prinsens nye ægteskab – med prinsesse CHARLOTTE MARIANE af Mecklenburg Strelitz – og aabenbart lige efter modtagelsen af et brev fra Eynard. Prinsen siger at han troede sig glemt, da Eynard har været tavs i 13 aar. Han udtrykker sin glæde over Eynards huslige lykke, som han er i stand til at forstaa, idet han selv nyder den mest fuldstændige lykke; han taler ofte til sin unge, smukke hustru om sine gamle venner i Genève og de lykkelige dage, han tilbragte der.

Næste aar takkede prins Frederik for tilsendelsen af et smukt daguerrotypi af Eynard og hans familie.

I 1848 skrev Eynard lige efter Frederik VII's tronbestigelse et temmelig højstemt brev, hvori han kondolerer kongen i anledning af

hans faders bortgang og ønsker Guds velsignelse over efterfølgerens kongegerning: „Jeg følger mine ønsker til de ønsker, som Deres Majestæts tro undersaatler lader stige op imod Kongernes Konges trone, med bøn om at velsigne Dem i den ærefulde gerning, som han betror Deres Majestæt ved at sætte Dem paa forfædrenes trone . . . Gid Deres Majestæt i opfyldelsen af Deres pligter og i Deres folks kærlighed og taknemmelighed maatte finde den skønneste belønning paa jorden og i himlen udødelighedens krone, der er forbeholdt dem, der værdigt tager imod Guds kaldelse.

Gid Deres Majestæt naadigt og med samme velvilje som før maatte tage imod disse oprigtige ønsker fra en ven, som tyve aars adskillelse ikke har udslettet af Deres erindring! Jeg haaber, at der ikke skal hengaa endnu tyve aar, inden jeg faar lejlighed til i København at gentage forsikringen om min følelse af dyb respekt og hengivenhed. . . .“

I kongens takkebrev af 19. februar hedder det, at Eynards brev var det af de mange modtagne breve, der glædede ham allermest. „De dage, vi tilbragte sammen, var de lykkeligste i mit liv“. Kongen forsikrer, at han overfor Eynard altid vil være den samme og at han aldrig vil glemme, at han havde været og stadig var borger i Genève.

Det kan ses af Charles Eynards kopibøger⁴⁷, at han ved flere lejligheder har søgt at faa oplysninger om Kongens befindende (saaledes gennem sin søster, der opholdt sig i Paris).

Da Ewald i 1842 paany kom til Schweiz besøgte han Eynard paa Beaulieu.

Den 28. juni 1855 skriver Eynard til Frederik VII:

Sire,

Vous m'avez écrit lors de votre avènement au trône que vous daigneriez toujours accueillir avec intérêt les nouvelles de votre ancien ami. Je n'ai pas cessé de penser à vous et de vous suivre dans le chemin difficile que vous avez eû à traverser depuis 1848. Informé par les journaux de tout ce qui interessait votre couronne, je n'ai pas osé venir vous parler de moi et vous distraire des soins graves qui vous occupaient mais la nouvelle de votre maladie, celle d'une chute de cheval qui aurait pû être grave pour votre Majesté m'engagent à vous présenter de nouveau les vœux que je fais sans cesse monter à Dieu pour vous et pour votre bonheur. Dieu soit béni de ce qu'Il vous a protégé jusqu'à maintenant et de ce qu'Il a apaisé si souvent la tempête qui menaçait votre trône comme ceux de tant d'autres

Souverains. Je le bénis aussi de ce qu'Il vous a conservé l'affection et la confiance de vos peuples et de ce que vous avez pû travailler à leur bonheur et leur donner les institutions qui y contribuent. Qu'Il daigne vous préserver encore d'avoir à prendre part à ces terribles luttes qui ensanglantent le sol de la Russie et menacent le repos de l'Europe!⁴⁸ Qu'Il vous donne de gouverner encore longtemps avec sagesse et de répandre autour de vous le bonheur en gouvernant avec justice.

Depuis ma dernière lettre à votre Majesté Dieu n'a cessé de me combler de biens. La santé de ma femme s'est rétablie. Mes fils dont l'ainé a 22 ans parcourent l'Angleterre avec leur gouverneur et y étudient surtout la science agricole. Ma fille âgée de 20 ans et mariée depuis deux ans avec M. Aloys Diodati de Genève est parfaitement heureuse et va me rendre prochainement grand-père.

Nous habitons toujours Beaulieu en été et Genève en hiver. Voila, Sire, les nouvelles que vous m'avez encouragé à vous donner. Accueillez-les avec bonté, comme venant d'un ami qui vous aime tendrement quoique de loin. Si jamais nous nous revoyons dans ce monde, combien nous nous trouverons changés! Mais le cœur ne change pas, Sire. Je sais que celui de votre Majesté me conserve une place et le mien vous est dévoué. Souvent je soupire en pensant à tous les soucis, à toutes les fatigues et les peines qui doivent vous assaillir et vous attendre, tandis que je jouis d'une paix parfaite et d'un bonheur qui ne saurait être ébranlé, travaillant joyeusement à ce qu'il plaît à Dieu de me donner à faire, dans mon humble sphère jusqu' à ce qu'il me fasse la grâce de le reprendre dans le séjour celeste. Oh, que je voudrais pouvoir partager avec vous le bonheur dont il m'a comblé en me faisant connaître son amour par Jesus-Christ!

Pardonnez-moi, Sire, la grande liberté avec laquelle je vous écris. Si vous êtes toujours mon bien aimé Frédéric, cela ne m'empêche pas de respecter le rang où Dieu vous a placé et de me dire, de votre Majesté

le très respectueux et dévoué

Serviteur et ami

Charles Eynard-Eynard.

I sit svar (dateret Skodsborg 8.7.1855) udtrykker kongen sin glæde over dette livstegn efter flere aars tavshed og over meddelelsen om, at Eynard lever fredeligt og lykkeligt; Frederik VII tænker med glæde tilbage paa sit ophold i Genève og med stolthed paa sit borger-

skab „de votre republique“. Livet har ikke knyttet megen lykke til tronens højder; han vilde gerne bytte sin tilværelse med et nyt stille og roligt ophold i Genève sammen med sin elskede gemalinde.

Samme aar har Charles Eynard fra en ven, den danske konsul i Livorno Gustave Dalgas, modtaget et portræt af Frederik VII:

„Jeg modtog for fire dage siden Kong Frederik VII's portræt og jeg takker Dem meget hjerteligt for denne gave, som jeg glæder mig meget over. Hvilken forandring i løbet af de 28 aar, vi har været adskilt. Hvor den adrætte og flygtige unge mand, jeg kendte, er blevet majestætisk og ubevægelig (immeuble) i sin „cuirasse et sa grande redingote“. Hvis blot det Indre havde ændret sig lige saa meget som det ydre! Men man maa stadig tænke, stadig haabe og ikke blive træt. Frelsen kommer fra Gud. Han kan altid skænke, hvad han alene kan give og en større eller mindre grad af tilsyneladende modstand eller ligegyldighed kan ikke nedslaa modet hos dem, der ønsker en sjæls frelse. Jeg har stadig lyst til en gang at drage ud for at gense denne min ungdomsven, og endnu i aar har jeg tænkt meget paa det. Gid Gud maa lede alt derhen, hvis han vil!“

– Det er tydeligt, at Charles Eynard har været alvorligt bekymret for sin kongelige vens sjælefred!

I et brev af marts 1863 (hvoraf kun et brudstykke er bevaret) kondolerer kongen, der af Charles Eynard er blevet underrettet om onklen Jean-Gabriel Eynards død, med tabet af denne personlighed, som har gjort sig saa højt fortjent baade af sit fædreland og menneskeheden som helhed.

I det sidste brev, skrevet paa Glücksborg den 13. oktober 1863, altsaa faa uger før kongens død, takker denne for et brev fra Charles Eynard, som har mindet ham om lykkelige dage – vidt forskellige fra de dage, han nu henlever. Hvorfor kan man ikke altid være ung og vel tilmode?

Med Eynards brev maa være fulgt et brev fra HENRI DUNANT (Røde Kors' stifter) og et eksemplar af hans bog; kongen meddeler, at brev og bog er nu overgivet til den kompetente minister.

Ogsaa til Ewald skrev Eynard om Dunant. Ewald udtrykker i et brev af 12.10.1863 sin store sympati for Dunants filantropiske tanker, der har fundet udtryk i de tilsendte dokumenter; han har for sit vedkommende gjort hvad han kunde for at støtte Dunants ønske om at se en dansk repræsentant ved den forestaaende internationale konference (til drøftelse af en konvention om syge og saaredes behandling

under krigsforhold), men paa grund af sin tilbagetrukne tilværelse har han ingen større indflydelse.

– Dagen efter kongens død har Eynard aabenbart skrevet til Ewald for at kondolere. I sit svarbrev af 25.11.1863 fortæller Ewald udførligt om kongens sygdom og død og om grevinde Danners optræden. Om Eynards forhold til kongen skriver han:

„Jeg forstaar alt hvad De maa føle ved Deres kongelige vens død, og jeg er sikker paa, at siden vort skønne ophold i Genève har Frederik den Syvende for sin ædle ven Charles Eynard altid næret en hengivenhed, som maaske er lige saa stærk som nogen hengivenhed han nogensinde har næret for noget menneske; han vilde have modtaget Dem med aabne arme, hvis De var kommet og besøgt ham“.

Eynard synes at have skrevet en mindeartikel om kongen og desuden udtrykt sin sympati for Danmark under den svigtende krigslykke. Ewald udtaler, at tilbagetoget fra Dannevirke var en absolut nødvendighed, men nu maatte der kæmpes til det sidste. Samtidig fortæller han, at han har ladet oversætte en af Eynard skrevet „Notice sur Jean-Gabriel Eynard“ og faaet den optaget i et af de mest ansete danske tidsskrifter.

Charles Eynards rejsedagbog 1828.

Da prinsen og hans følge tiltraadte hjemrejsen, deltog den unge Charles Eynard i en del af turen gennem Schweiz. I nogle efterladte optegnelser er givet en skildring af rejsens forløb, som er saa ungdommelig levende og paa flere maader saa karakteristisk baade for forfatteren og for prins Frederik, at den fortjener at gengives i uddrag.

Den unge Eynard skulle efter aftale træffe det store rejseselskab i Nyon, ca. tre mil fra Genève, og ventede der paa dem i værtshuset La Couronne. „Jeg fandt kroværten og alle hans folk fuldt beskæftiget. Jeg slog mig ned i dagligstuen. En slags tjener, som lavede stor støj med stole omkring mig fortalte, at jeg snart maatte forlade værelset, da det skulle overgives til en tysk prins og hans følge, som den dag skulle spise frokost i Nyon, og at han havde bestilt 47 postheste osv. osv.; jeg flygtede for at undgaa hans sludder, gik ind imod Genève og var endnu nogle lieues fra byen, da jeg mødte prinsen og steg til vogns ved siden af ham. Vort triumf-indtog i Nyon med 5 vogne, hver forspændt med 4 heste ville sikkert vække stor opsigt i de snævre gader. Men hvad der morede mig mest var den forbavsende og overvældende mine hos folkene i værtshuset, da de saa mig vende tilbage i vognen med prinsen, som de troede jeg havde villet gøre plads for, da jeg gik min vej. I løbet af

et øjeblik var kroen fuld af mennesker, der talte mærkelige sprog, af kufferter og pakker. Grev Brockdorff og en anden dansker var fulgt med prinsen. Efter at alle havde faaet anvist deres værelser, gik man til bords. Nogle mindre vogne blev kørt frem for at køre os til Genollier, til professor Rossi, som prinsen ville tage afsked med. Vejen var meget daarlig, men vi naaede da i god behold frem. Genollier er en ret stor landsby. M. Rossis hus har ingen særlig god udsigt, men haven og boligen er smukke. Det første samtaleemne var jagten; efter at have givet tusind kært tegn til hunden, hvis mange talenter prinsen kendte, gik vi nogle gange rundt i haven og drog saa tilbage til Nyon sammen med M. Rossi, som spiste til middag med os.“

Medens Rantzau, Rossi og Holmer blev inden døre, benyttede de unge mennesker den tid, der var tilbage inden middagen, til en spadseretur. De gik under major Ewalds førerskab henover en sumpet strand, hvor prinsen flere gange fik vaade fødder. „Vejret var graat og koldt, bjergene sortviolette, intet af dette harmonerede med vor munterhed og larm. Majoren talte om, at man gerne ville have, at jeg skulle ledsage prinsen og besluttede, at han den følgende dag ville bede mine forældre om tilladelse dertil. Vi samledes saa til middag, da natten trak sit slør for. M. v. Rantzau havde inviteret en gæst til, M. FISCHER, tidligere huslærer for prinserne af Hessen, nu bosat i Nyon. Grev Rantzau drog tilbage til Genève sammen med Brockdorff og den anden dansker hvis navn jeg ikke husker. Vi gik snart i seng. Jeg boede i prinsens værelse, hvor jeg ikke sov videre godt; jeg blev vækket af min ven Telemaque (o: hunden), som to gange faldt ned fra prinsens seng, hvor han plejer at sove og endte med at slaa sig ned under min.“

Den følgende dag besøgte selskabet en skole i nærheden af Nyon og drog derefter til Eynards landsted Fleur d'Eau ved Rolle, hvor der spistes til middag. Senere organiserede prinsen, den unge Eynard og hans onkel en kapskydning med bu. Med faderens tilladelse fortsatte Charles Eynard den følgende dag rejsen kl. 8. Prinsens kammertjener Berthelsen havde været syg om natten, og undervejs til Lausanne steg Frederik flere gange ud for at høre, hvordan tjeneren befandt sig i den anden vogn.

Under middagen i Lausanne kom en 115 aar gammel kone og bad om lov til at se prinsen. „Hendes udseende er paa ingen maade afskrækkende, men hendes fremtræden og tale er helt taabelig. Hun kastede sig over vore hænder for at kysse dem, kunne ikke tilstrækkelig prise den lykke, det var for hende at gense os etc. Det gjorde et sørgeligt indtryk at se en person paa denne alder drive et saa trist erhverv som at vise sig frem for penge: At tænke sig, at en der staar med begge ben i graven alligevel vil løbe efter verdens tant, tale med en saadan begejstring om den lykke det var at kysse hertugen af Bordeaux, at have mulighed for at blive 130 aar og spekulere over bestandigheden af dette legeme, som snart vil være en haandfuld støv . . .“ Den følgende dag aflagde selskabet i Lausanne besøg hos FREDERIKE BRUN og hendes datter Madame DE BOMBELLES.

Man blev en dag over i Lausanne til kammertjeneren var kommet sig.

„Jeg befandt mig i vogn sammen med greven, som snart faldt i søvn efter en meget daarlig nat. Vi standsede ikke i Moudon, men skulle spise frokost i Payerne. Jeg var fantastisk sulten, da jeg ikke havde spist ordentligt om morgenen, 2 eller 3 gange var jeg lige ved at spise den sovende grev Rantzau, det fortalte jeg ham, og senere holdt han sig forsigtigt borte fra mig, indtil han havde forvisset sig om, at jeg havde spist en god frokost.

Vi mødte i Payerne paany M. VUARIN som havde været i Lausanne paa samme tid som vi, og som tog af sted lidt før vi. Han havde aflagt visit hos prinsen lige før sin afrejse for at meddele ham, at den pavelige nuntius havde noget at overrække ham fra Leo den tolvte.

Denne visit behagede ikke grev Rantzau særligt. I Bern fik prinsen af nuntius overrakt pavens gaver: 2 skønne mosaiker i forgyldte bronzerammer – den ene med Sybillas tempel, den anden med fugle, der drikker af et bæger.

I Fribourg tog man ind paa det udmærkede Hotel des Marchands. Prinsen og Puerari dansede vals i korridoren for at faa stivheden ud af benene. Katedralen besøgte netop da kannikerne skulle synge morgensang. „De stod og snakkede i sakristiet indtil de alle var kommet, saa indtog de deres pladser i koret og gav sig til at synge med saa stor kraft, at jeg ikke kunne lade være med at briste i latter, thi deres sang var saa disharmonisk, at alle prinsens bestræbelser for at faa mig til at finde det smukt, strandede. Jeg indrømmede dog overfor ham, at i Rom kunne det maaske være smukt.“

Undervejs mellem Fribourg og Bern talte major Ewald en del med den unge Eynard, fortalte ham om prinsens italiensrejse, om det danske hof og det liv, der ventede prinsen efter hans hjemkomst til Danmark. „Han udtrykte sin beklagelse over, at jeg ikke kunne blive sammen med prinsen og mente, at det var umuligt ved et saa straalende hof at finde en passende ven og kammerat for prinsen; dette fik mig til at tænke paa, at det ville vare længe inden jeg turde drage til Danmark af frygt for at være den eneste af min slags.“

I Thun besøgte prinsen oberst DUFOR. Her traf man den danske gesandt i Neapel, der kom for at gøre sin opvartning. Et sted undervejs brød prinsen en bøgereg af, som for ham repræsenterede Danmark – og derefter hilste han alle bøger og graner som landsmænd.

Prinsen og offentligheden. Hans æresborgerskab i Genève.

Prinsen tog med glæde del i de forskellige festligheder, som samlede genferne. Den 31. maj 1827 fortæller Journal de Genève, at prins Frederik den 28. i straalende vejr var til stede ved en revue over det genfiske landeværn⁴⁹. Den 18. juni overværede han i galauniform den aarlige skolefest „les fêtes de promotion“, som endnu i vore dage spiller en stor rolle i Genève, hvor hele befolkningen den dag slaar

kreds om sin skoleungdom, og „hvor den republikanske lighed viser sig i klart lys, hvor den fattiges og den riges, haandværkerens og den høje embedsmands sønner mødes“⁵⁰. Formiddagens fest foregik i fri luft, medens der om eftermiddagen afholdtes en højtidelighed i St. Pierre-kirken; en af talerne omtalte her elektricitetsforskningens fremskridt i de sidste 20 aar og nævnedes særligt Voltas og ØRSTEDS fortjenester.

Faa dage efter kom han til stede ved et møde i „Société des Arts“.

I september samme aar var han med ved en heldagsfest som baron AUGUSTE DE STAËL (søn af madame de Staël-Holstein) gav paa Coppet for en del af omegnens landmænd. I en til grev Rantzau rettet indbydelse omtales festen som „en landbrugssammenkomst, hvor det store flertal af deltagerne er bønder, som selv gaar bag ploven“⁵¹.

Da baron de Staël døde, overværede prinsen hans jordefærd.

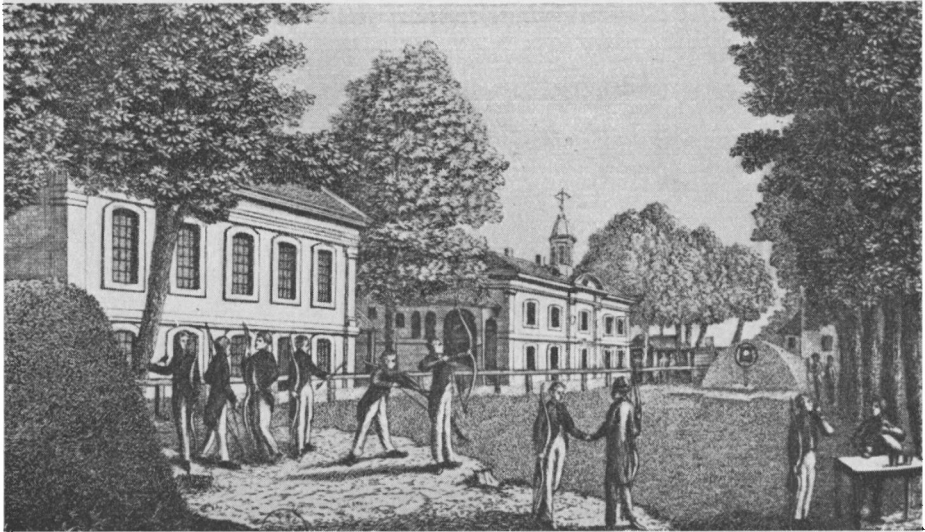
Ved flere lejligheder gjorde prinsen sig bemærket ved sine gaver. Allerede i december 1826 skænkede han museet en samling mønter⁵². I februar 1827 omtales hans bidrag til indsamlingen til grækerne⁵³. Den 18. september s. a. gav prinsen paa sin fader prins Christians fødselsdag 240 frcs. til det udvalg, der havde ansvaret for religionsundervisningen i Genève⁵⁴. Senere betænkte prinsen hospitalet og en af byens „milde stiftelser“ (Fondation Tronchin). Prinsen figurerer ogsaa øverst paa listen over bidragydere til den i 1826 oprettede „Ecole des petits enfants“. Det var altsaa ikke uden grund, at man ved hans afrejse nævnedes, at denne afrejse „berøver alle vore almennyttige institutioner en ligesaa intelligent som aktiv og velgørende protektion“⁵⁵.

Hvor meget af denne interesse og denne gavmildhed, der nu kan tilskrives prinsen personlig, og hvor meget der skyldes et mere traditionelt initiativ hos hans hovmestre, vides ikke.

Derimod er det sandsynligt, at den interesse prinsen lagde for dagen, naar det gjaldt skytteforeninger og bueskytteforeninger var baade personlig og spontan⁵⁶.

De genfiske foreningers arkiver og samlinger rummer flere vidnesbyrd om prinsens deltagelse i skyttelivet.

I det ærværdige bueskytteselskab „Le Noble Jeu de l'Arc“, som var stiftet allerede i det 14. aarhundrede, blev prins Frederik, Grev Rantzau, Major Ewald og livlæge Holmer udnævnt til „chevaliers de l'exercice“ den 25. maj 1827 og højtidelig modtaget den 13. juli samme aar⁵⁷.

Bueskyttelavet Le Jeu de L'arc
Genève (1824).

Sekretær i selskabet var den kendte genfiske digter J. PETIT-SENN. I et brev af 15. september 1827⁵⁸ takker prinsen Petit-Senn for et eksemplar af „de charmante vers som De var saa venlig at synge for mig ved bueskytteselskabets fest. Det vil altid minde mig om en dag, som var meget behagelig for mig“⁵⁹.

I skytteforeningen „Le noble exercice de la Navigation“ var prinsen, grev Rantzau og major Ewald allerede blevet optaget den 2. november 1826⁶⁰. I almindelighed kan kun schweizere blive medlemmer af denne forening, men udlændinge kan dog optages som „honorære medlemmer“. Paa medlemslisten findes flere kongelige og fyrstelige personer og desuden notabiliteter som baron AUGUSTE DE STAËL og maleren HORACE VERNET.

Foreningens aarsfest med øvrigheden i stort optog, præmieskydning og regatta paa søen var den gang en af de største begivenheder i Genève. Prinsen var fraværende fra byen, da festen i 1827 afholdtes, men han havde sendt et brev til „skyttekongen“ Odier-Thelusson, og blandt præmierne bemærkedes to smukke stykker sølvtøj: en tekande med bakke og en kaffekande, skænket af prinsen. Ved festbanketten efter præmieuddelingen blev prinsens skaal drukket⁶¹⁻⁶².

Dels i foreningerne, dels i Genève's kunstmuseum findes guldmedaljer, som prinsen har skænket. Medaljerne bærer paa den ene

side Danmarks og Genève's vaaben, omslynget af en vedbendkrans, paa den anden side en indskrift som for „la Navigation“s vedkommende lyder: Frederik Charles Chrétien, Prince du Danemark, fait des vœux pour la prospérité du noble exercice de la navigation. MDCCCXXVII.

En anden af Genève's berømte institutioner var læseselskabet („Société de Lecture“) ⁶³ som blandt andet havde til formaal at tage imod de Udlændinge, der ønskede at lære eliten af det genfiske borgerskab at kende. Det var stiftet af professor de Candolle, og saa at sige alle mere kendte personligheder i Genève var medlemmer. I selskabets guldalder fra 1818–1832 spillede dets „salon“ næsten samme rolle som madame de Staëls salon paa Coppet havde gjort i den foregaaende tid.

Naturligvis var prins Frederik, som under opholdet i Genève skulde „udvikle sin aand“ og lære saa mange mennesker at kende som muligt ogsaa medlem af Société de Lecture, paa samme maade som de unge fyrster af Hohenzollern og Loewenstein, som samtidig opholdt sig i byen.

Inden afrejsen fra Genève den 18. September 1828 blev prins Frederik udnævnt til æresborger og borgerbrevet overrakt ham af byens raadmænd (syndics). Beslutningen herom blev taget efter at en deputation, hvoraf bl. a. Pueraris broder var medlem havde gjort prinsen sin opvartning; den er dateret den 11. September 1828 ⁶⁴ og har følgende ordlyd:

„Nous Syndics et Conseil d'Etat de la République et Canton de Genève,

Par les présentes savoir faisons:

Le Très Excellent Prince Son Altesse Royale Frédéric-Charles-Chrétien, Prince de Danemark, Major Général au Service de Sa Majesté Danoise, Chevalier de l'Ordre de l'Eléphant et décoré de la Croix d'Honneur de Dannebrog, Grand Cordon de l'Ordre de St. Janvier, etc. etc. etc., ayant fait un séjour de deux années à Genève et s'y étant rendu cher aux Magistrats et aux Citoyens de cet Etat par les aimables qualités qui le distinguent et par les témoignages d'intérêt qu'il a bien voulu accorder en diverses circonstances aux Etablissements de notre Patrie;

Voulant donner à ce Prince un gage durable de nos Sentimens envers Lui, Nous Lui avons offert la qualité de citoyen de cette République.

Son Altesse Royale ayant accueilli notre offre dans les termes les plus flatteurs, nous avons senti vivement combien sont honorables pour notre Etat des liens destinés à lui attacher un Prince de l'illustre Maison Royale de Danemark.

En conséquence nous avons nommé et par les présentes nous nommons Son Alt. Roy. Frédéric-Charles-Chrétien, Prince de Danemark Bourgeois de la Ville de Genève et Citoyen de notre République. Entendons que lui et les Siens jouissent à perpétuité de tous les droits, privilèges et honneurs attachés a cette qualité.

Donné a Genève sous le Sceau de la République et la signature de l'un de nos Secrétaires d'Etat le 11 septembre 1828. Par Messieurs Syndics et Conseillers d'Etat.

Le Conseiller, Secrétaire d'Etat
De Roches.

Det er den eneste kongelige Højhed, der har opnaaet et Æresborgerskab i Genève. At Frederik VII satte Pris paa denne Hædersbevisning ses bl. a. af, at han i flere af Brevene til Charles Eynard⁶⁵ underskriver sig „Citoyen de Genève“.

Kort Tid efter at Prins Frederik var vendt tilbage til Danmark, modtog Genève's Statsraad (Conseil d'Etat) en Takkeskrivelse dateret 28. November 1828, fra Kong Frederik VI⁶⁶. I rådets protokol hedder det herom:

„Noble De Roches communique au Conseil une lettre en date du 29 Novembre adressée par Mr. Egshimelmann Ministre des affaires étrangères de Dannemarck à Mr. Me. N Puerari par laquelle S. Ex: charge ledit Mr. Puerari de remettre au Conseil de la manière la plus convenable une lettre du Roi de D. contenant des remerciemens pour la manière dont le Prince de D. a été reçu dans nôtre Etat.

Cette lettre est conçue en ces termes;

„Mon bien aimé cousin et gendre, le Prince Frédéric Charles Chrétien, n'a rien eu plus à coeur que de me rendre compte des procédés prévenans, dont il a eu constamment à se louer pendant sa présence à Genève, et ce qu'il a rapporté a fourni de nouveaux motifs de s'applaudir du choix fait de Genève pour y fixer son plus long séjour dans les pays étrangers. L'urbanité qui distingue cette ville interessante et illustré (sic.) sous tant de rapports m'est connue, mais j'ai de justes raisons d'attribuer l'accueil que le jeune Prince y a trouvé à une attention particulière qu'on à été empressé à lui témoigner.

Ni Moi, ni ma maison Royale n'avons pû rester indifférents à ces preuves d'intentions bienveillantes. Elles n'ont pu qu'inspirer une vive reconnaissance qui ne s'affaiblira et ne s'effacera pas, mais s'associer à toujours aux vœux que je forme pour que le bien être et la prospérité de la république de Genève, qu'elle doit à l'activité intelligente et éclairée de ses citoyens et à la sagesse de son gouvernement, puissent toujours se conserver et s'accroître. Il M'a été satisfaisant d'exprimer ces sentimens aux nobles seigneurs de Conseil d'Etat qui voudront bien s'en rendre l'interprête.

Sur quoi je prie Dieu de vous avoir dans sa digne et sainte garde.
Donné dans Ma Résidence Royale de Copenhague

le 28 Novembre 1828

(signé) Frédéric."

KILDER

Frederik den Syvendes ungdomsophold i Genève har været kort omtalt i flere ældre værker som

H. P. Giessing: Kong Frederik den Syvendes Ungdoms- og Regjeringshistorie, 1865.

C. F. Wegener: Mindeskrift over Kong Frederik den Syvende (Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie), 1866 og

J. Davidsen: Fra vore Fædres Tid, 1884 (s. 318-19: Et og andet om Frederik den Syvende).

En mere detailleret omtale fik dette ophold i Theodor Ewald: En Slægts Historie, 1. Bind (Kap. V-VIII) 1905, ved hvis udarbejdelse forfatteren har benyttet Carl v. Ewalds utrykte „Autobiographie“.

Endvidere bør nævnes en række breve fra prins Christian Frederik (den senere Christian VIII), skrevet til Carl v. Ewald, medens denne var i Genève. Disse breve, der er offentliggjort i Vor Fortid I (1916-17), s. 169-85, kaster indirekte lys over flere sider af opholdet i Genève.

De kilder, der findes i Genève, synes ikke at være blevet benyttet før de blev gennemgaaet af forfatteren til nærværende afhandling i 1946 og følgende aar. Det drejer sig hovedsageligt om følgende dokumenter, dels i privateje, dels i universitetsbiblioteket og i statsarkivet:

1. Régistre du Conseil d'Etat de Genève 1827-28.

2. Arkivet for selskabet „Société du noble exercice de l'arc“.

3. Eynardske papirer:

A. I Bibliothèque Publique et Universitaire, Collection Eynard:

11 breve fra prins Frederik Christian til Charles Eynard, 1827-63 (Fotokopier nu i Rigsarkivet, København)

5 breve fra Carl v. Ewald til Charles Eynard, 1863-64

1 brev (kopi) fra Charles Eynard til Gustave Dalgas, Livorno 2.5. 1856

1 brev (kopi) fra Charles Eynard til Carl v. Ewald 28.6.1855

Optegnelser af Charles Eynard om sin rejse med prinsen

B. I privateje (Madame Bedot-Diodati):

Charles Eynards kopibøger, indeholdende kopier af breve til Frederik VII og Carl v. Ewald samt anden korrespondance med omtale af Frederik VII.

I Privateje (Notar Edmond Binet):

1 brev fra prins Frederik Christian til J. Petit-Senn

Endvidere er gennemgaaet Journal de Genève 1826-28.

Af Carl v. Ewalds privatarkiv (Rigsarkivet) er benyttet:

a) Manuskriptet til „Min Autobiographie“ Bd. II-III (nedskrevet 1852-53)

b) Brev fra Marc-Nicolas Puerari til Carl v. Ewald 29.3.1827

c) Billet fra baron A. de Staël til grev Rantzau-Breitenburg 17.9.27

Endelig har forfatteren haft adgang til Hertug Carl Wilhelm af Holstein-Becks rejsedagbog fra 1826, som opbevares paa Glücksborg.

Nogle breve fra M.-N. Puerari til prinsesse Vilhelmine og til hertugen af Holstein-Beck samt et enkelt brev fra hertugen til Puerari er aftrykt i Henri Puerari: Souvenirs de famille, 1562-1909 (Paris, 1934).

Grev Rantzau-Breitenburgs og Carl v. Ewalds breve og indberetninger samt Ewalds rejsedagbog findes i det danske kongehus' arkiv, men der har ikke kunnet opnås adgang hertil.

NOTER OG HENVISNINGER

¹ Mémoires et souvenirs de Augustin Pyramus de Candolle, Genève 1862, s. 409. - ² Fortegnelse over Nordboer, som have studeret ved Universitetet i Genf 1559-1800, v. C. F. Bricka. Personalhistorisk Tidsskrift 4. Bind, s. 331 ff. - ³ Aage Friis: Bernstorfferne og Danmark I, s. 30-32 og 362-386. - ⁴ H. P. Giessing: op. cit., s. 17. - ⁵ Hertug Frederik Vilhelm Paul Leopold af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Beck (1785-1831). - ⁶ Rigsgreve Andreas Conrad Peter Rantzau til Breitenburg (1773-1845). - ⁷ Major, senere Generalmajor Carl v. Ewald se: En Slægts Historie I-II ved Theodor Ewald. - ⁸ Conrad Greve Rantzau Breitenburgs Erindringer fra Kong Frederik den Sjettes Tid, ved L. Bobé, København 1900. - ⁹ Briefe von K. V. v. Bonstetten an Friederike Brun 1829, II, s. 324. - ¹⁰ Hertugens kammertjener Köhn (Kuhne?) blev tilbage som hushovmester paa Plongeon. Han fulgte med prinsen til hoffet i København men trak sig senere tilbage fra tjenesten og giftede sig med en genferinde. - ¹¹ Den genfiske folketælling nævner i februar 1828 syv personer, alle mandlige, som medlemmer af prinsens hofholdning (intendant, kokke, kammertjener og rideknægte), deraf 4 danske, 2 schweizere og 1 italiener. Paa dette tidspunkt var imidlertid flere medlemmer af tjenerskabet ude paa rejse med prinsen. I Plongeons vognremise fandtes den gang en landauer, en „tilbury“ (let tohjulet vogn) og to andre vogne. - ¹² Paa rejsen januar-maj 1827 besøgte Lyon, Avignon, Marseille, Toulon, Hyères og Nizza, hvorfra turen gik tilbage til Genève. 21.12.1827 paabegyndtes en ny, endnu længere rejse: over Lyon og tværs gennem Frankrig til Bordeaux, Bayonne og Toulouse, videre til Nizza og ind i Italien, hvor man bl. a. besøgte Genua, Livorno, Firenze, Rom, Neapel, Ischia, Rom, Bologna, Turin for først den 10.7.1828 at vende tilbage til Genève. - ¹³ Edmond Barde: Anciennes maisons de campagne genevoises. Genève 1937, og mundtlige meddelelser fra forfatteren. - ¹⁴ Reproduceret i Th. Ewald op. cit. s. 95. - ¹⁵ Om Marc-Nicolas Puerari (1766-1845) se: D. L. Clement: Notice sur l'église réformée française de Copenhague. 1870 og det ovenfor under

„Kilder“ citerede værk. — ¹⁶ Finn T. B. Friis: H. C. Andersen og Schweiz, København 1949, s. 55–56. — ¹⁷ Henri Puerari op. cit. — ¹⁸ Om Guillaume Henry Dufour (1787–1875) se bl. a. E. Chapuisat: *Le Général Dufour*, Lausanne 1935. — ¹⁹ Om Augustin Pyramus de Candolle se bl. a.: *De la Rive*: A. P. D. C., *sa vie et ses travaux* (Paris, 1857) samt note 1 ovenfor. *Journal de Genève* 9.11.1826 nævner „Hans Kongelige Højhed Arveprinsen af Danmark“ blandt Candolles talrige tilhørere. — ²⁰ N. C. L. Abrahams: *Meddelelser af mit Liv*, udgivne af Arthur Abrahams, 1876, s. 370–383 og 393–405. Det hedder i udgiverens indledning, at han har „udeladt, hvad jeg meente ikke egnede sig til Offentliggjørelse“; m. h. t. opholdet i Genève har det ved gennemgang af manuskriptet kunnet konstateres, at intet af interesse er udeladt. — ²¹ Om Bernhard v. Beskow (1796–1868) se J. E. Rydquist: *Bernhard v. Beskow*, 1873. — ²² Abrahams op. cit. s. 374. — ²³ do. s. 373–74. — ²⁴ do. s. 463. — ²⁵ Se nedenfor s. 189. — ²⁶ Abrahams op. cit. s. 372, 374 og 378. — ²⁷ E. Barde op. cit. i note 13. — ²⁸ Meddelelse fra monsieur E. Barde. — ²⁹ Oplysningerne om mrs. Lambton og hendes mand er velvilligst fremskaffet af Archives d’Etat, Genève. — ³⁰ I det hele taget fremhæver Ewald (se Th. Ewald op. cit. s. 74), at prinsen ikke var i stand til at gøre modstand, naar kvinder gjorde kur til ham. — ³¹ *Vor Fortid I*, s. 86. — ³² *Journal de Genève* omtaler et bal, som prinsen lod afholde i Casino (et festlokale i Genève centrum) den 18. januar 1828. — ³³ *Journal de Genève* 17.5.1817. — ³⁴ *Vor Fortid I* s. 179–80. — ³⁵ H. Puerari op. cit. s. 79–82. — ³⁶ *Sstds.* s. 80–82. — ³⁷ Ewalds arkiv, Rigsarkivet. — ³⁸ *Vor Fortid I*, s. 182–83. — ³⁹ *Sstds.* s. 183–84. — ⁴⁰ *Sstds.* s. 184–85. — ⁴¹ H. Puerari op. cit. s. 85–88. — ⁴² Th. Ewald: *En Slægts Historie I*, s. 81; *Vor Fortid I*, s. 169 ff. — ⁴³ Christian Frederiks ophold og omgang i Genève omtales bl. a. i Vernes Prescott: *Causeries d’un octogénaire genevois* (Genève 1883) og A. de Candolle: *Souvenirs* (Genève, 1862). — ⁴⁴ Om de her nævnte medlemmer af familien Eynard se *Dictionnaire historique et biographique de la Suisse*, III s. 45 og de der anførte kilder. — ⁴⁵ *Mémorial de la Société d’histoire et d’archéologie 1838–1888*, s. 123 (25.2.1864). — ⁴⁶ Se note 12. — ⁴⁷ Se herom ovenfor under „Kilder“. — ⁴⁸ *Krinkrigen*. — ⁴⁹ Naar Giessing og Wegener, „efter Prinsens egen Beretning“ meddeler, at han under sit ophold i Genève indtraadte som menig i den genfiske „Nationalgarde“ og som gardist stod vagt udenfor kommandantens bopæl, hvor han bl. a. maatte præsentere gevær for den franske gesandt, som besøgte kommandanten, er der maaske grund til at udtale nogen skepsis. Der findes i hvert fald ingen oplysning herom i Ewalds ret udførlige beretning og heller ikke i de genfiske arkiver. — ⁵⁰ *Journal de Genève* 21.12.1826. — ⁵¹ A. de Staël til grev Rantzau-Breitenburg, 17.9.1827 (Rigsarkivet). — ⁵² *Journal de Genève* 21.12.1826. — ⁵³ *Sstds.* 22.2.1827. — ⁵⁴ *Sstds.* 18.9.1827. — ⁵⁵ Se nedenfor s. 198. — ⁵⁶ Abrahams fortæller (op. cit. s. 372), at prinsen var meget ivrig til at dyrke legemsøvelser af enhver art og at han navnlig var en lidenskabelig bueskytte. Foruden af skytteforeningerne i Geneve var han ogsaa medlem af foreninger i andre kantoner og yndede at fremvise sine forskellige skytteuniformer og de ordenstegn fra foreningerne, som laa i hans kommodeskuffe. — ⁵⁷ *Livret du Noble Exercice de l’Arc 1771 No. 4, Assemblée générale du 25 Mai 1827*. — ⁵⁸ Brevet findes hos en slægtning af Petit-Senn, notar E. Binet, Genève. — ⁵⁹ En sang, som er optegnet i Ewalds selvbiografi, lyder saaledes:

Un Etranger trouva des charmes
 Au jeu qui nous voit ralliés.

Il suspend son Nom et ses armes
A ce vase de l'amitié.
Que j'aime à voir de la Scandie
Un Prince en nos murs arrêté
S'unir aux Fils de l'Helvétie
Pour honorer la Liberté.

Amis, notre joyeuse troupe
à sa riche offrande applaudit.
Nous boirons le vin de la coupe
A ce Prince qui l'embellit,
Et de retour dans sa patrie,
Le front ceint du bandeau des Rois,
Puisse-t-il de notre Helvétie
Se ressouvenir quelquefois!

⁶⁰ S. Coutau: *Archives du noble exercice de la Navigation*, Genève 1912. Gaudy-Le-Fort: *Esquisses genevoises*, 1829, p. 170. – ⁶¹ *Journal de Genève* 9.8.1827. – *Régistre du Conseil d'Etat*, 1827. – ⁶² At det næppe var nogen tilfældighed, at prins Frederik var fraværende fra den store fest synes at fremgaa af et brev til grev Rantzau fra Christian Frederik (*Vor Fortid*, I, s. 175), hvor denne giver udtryk for sin taknemmelighed over Rantzaus omsorg for prinsen. I denne forbindelse udtaler Christian Frederik sin tilfredshed med, at greven har faaet arrangeret smaa rejser, der har opfyldt deres hensigt at fjerne Frederik „fra den Lystighed i Plongeon Park og fra Navigationsfesten, der let kunne have givet Anledning til Scener eller Møder, som ønskes undgaaede.“ – ⁶³ De Crue: *Genève et la Société de Lecture*. Genève, 1896. – ⁶⁴ *Régistre du Conseil d'Etat*, 1828. Theodore Bret: *Les bourgeois d'honneur de Genève de 1814 à nos jours*. Genève, 1929. – ⁶⁵ Se ovenfor s. 190. – ⁶⁶ *Régistre du Conseil d'Etat* 10.12.1828, s. 539–41. Brevet var sendt af udenrigsminister Schimmelman til professor Puerari med anmodning om paa passende maade at overgive det til rette vedkommende. Raadets svar gengives sammesteds s. 552.